

GETTY

La vida és mel verinosa

PERE
ANTONI
PONS

L'expedició al baobab, de la sud-africana Wilma Stockenström (Napier, 1933), va ser escrita i publicada (1981) originàriament en afrikaans, però la traducció al català de Dolors Udina per a Quaders Crema no ha estat feta directament a partir de l'original, sinó de la versió anglesa que se'n va publicar el 1983. En una època en què el sistema literari català ha començat a valorar com es mereix la imprescindible tasca dels traductors, una traducció indirecta com aquesta (per molt que hagi estat feta per una professional fiable i brillant com Udina) podria generar una certa suspicàcia i fer arrufar el nas als lectors, si no fos perquè el traductor a l'anglès de l'obra va ser el també sud-africà John Maxwell

Coetzee, premi Nobel de literatura 2003 i un fervent avalador de Stockenström. “Una de les exploracions de l'experiència femenina més imaginatives i poètiques de la literatura contemporània”: així d'elogiosament ha descrit la novel·la de Stockenström l'autor de *Vida i època de Michael K*. El que hauria pogut ser un inconvenient, per tant, resulta ser un al·licient més.

L'aspecte més vistós de *L'expedició al baobab* és el contrast xocant que provoca que la protagonista i narradora expliqui d'una manera retòricament imaginativa i vibrant uns fets d'una crueltat espantosa, i que ho faci en una mena de monòleg fluent que té, tot alhora, alguna cosa de deliri febril, de confessió tendríssima, de desvari meticulós i de salmòdia extàtica.

L'argument no podria ser més estrany i al mateix temps més senzill.

Una antiga esclava que per fi ha aconseguit fugir i alliberar-se dels amos troba refugi a l'interior del tronc d'un enorme baobab i, lliure per primer cop a la vida, rememora i relata tot el seu passat. El seu interlocutor, aquell a qui conta la història, és el baobab mateix, que per a ella representa molt més que un simple recer: és un ésser de qui es pot refiar, a qui no ha de tenir por, al qual no ha de servir ni obeir i el qual, a més, sent que la protegeix desinteressadament, sense exigir-li res a canvi, a diferència de gairebé tothom amb qui ha tractat al llarg de la seva existència com a “possessió”.

L'EXPEDICIÓ
AL BAOBAB
WILMA
STOCKENSTRÖM
QUADERS CREMA
TRAD. DOLORS
UDINA
128 PÀG. / 14 €

L'inventari d'esdeveniments que han marcat la vida de la protagonista, de qui no sabem el nom ni de quina regió de l'Àfrica procedeix, és d'una penosa truculència. Va ser capturada i venuda de petita, el seu primer amo ja va usar-la com una joguina sexual –“encara era una ne-

na quan ja duia un nen dins meu”–, tots els fills que ha tingut li van ser presos de seguida per vendre'ls i fer-hi negoci, els maltractaments a què ha estat sotmesa han estat una constant pertot allà on ha estat fins al punt que s'ha convertit en una “entesa en el coneixement de la por”... Fins i tot l'amo que millor la va tractar, un que va refinar-la i li va donar una relativa educació, va fer-ho amb un propòsit espuri: per vendre-la a més bon preu.

El caràcter poètic de la novel·la, entre el panteisme màgic, el somni quasi místic i la visió al·lucinada, l'emparenta amb altres novel·les protagonitzades per esclaus negres, des de les de Toni Morrison fins a la recent *Canteu, esperits, canteu*, de Jesmyn Ward. Plena de frases fulgurantment feridores –“He superat l'ofensa que no se'm permeti ser humana”– i de paràgrafs d'una bellesa anguixant i tràgica, *L'expedició al baobab* és més potent per passatges que com a conjunt, perquè a moments s'espesseix i s'esfilagarsa. És, amb tot, notable. I expressa bé la cosmovisió de la protagonista, per a qui “la vida és mel verinosa”. ♦♦

Escriure a la intempèrie

MARINA
ESPASA

Benvinguts a casa és el tercer volum de Lucia Berlin. I l'últim, ai! S'acaba el fenomen de l'autora desapareguda el 2004 i “ressuscitada” deu anys després. Ja no queden contes d'aquells tan especials, però sí que podem entrar a la rebotiga des d'on van ser escrits: els fills de l'escriptora desapareguda han rescatat unes quantes cartes i una autobiografia en la qual repassava una per una totes les cases on havia viscut fins als anys seixanta, que van ser moltes, variades i allunyades físicament: des d'Alaska fins al sud de Mèxic, passant per Xile i Nova York. És

una autobiografia molt a l'estil de Georges Perec, seguint la llei no escrita que diu que els llocs i objectes que ens han vist créixer són els que ens defineixen: una cabana de fusta sense aigua corrent ni calefacció pot ajudar a criar un parell de nens petits, i una mansió al barri més ric de Santiago de Xile, en canvi, pot ser gèlida. La vida a la universitat pot ser un no parar de descobrir persones: el primer marit, el pianista de jazz Race Newton, i el segon, Buddy Berlin, amb qui viuria uns anys d'excessos i vida ufanosa i plena d'angoixes a Mèxic.

La segona part del volum la integren un conjunt de cartes dirigides, sobretot, a una de les parelles amb qui sempre va mantenir amis-

BENVINGUTS
A CASA
LUCIA BERLIN
L'ALTRA/
ALEGUARA
TRADUCCIÓ
D'ALBERT
TORRESCASANA
200 PÀG. / 19,90 €

tat, els Dorns, i serveixen per completar els textos de la primera part: ara sí que coneixem fins a l'últim detall les condicions en les quals vivien Lucia Berlin i els seus quatre fills enmig del desert de Mèxic o en un àtic al cor del Greenwich Village de Nova York. I, sobretot, li sentim la veu, que és una cosa que no sempre podem sentir dels escriptors: sense màscara literària, Lucia Berlin és tan vitalista com ens la imaginàvem. Cada dificultat es compensa amb una visió que li eixampla el cor: si sentim ocells o som sota un arbre bonic, què hi fa que no hi hagi aigua en un radi de deu quilòmetres? També hi ha reflexions sobre els llibres que llegim i els relats i la novel·la que es-

criu, en condicions del tot adverses per a un escriptor. I la selecció de fotos en color acabaran de satisfer la curiositat dels seus nombrosíssims lectors.

Cal llegir aquest llibre abans o després de llegir els contes? Depèn: què il·lumina més què? L'obra literària a la vida o al revés? Volem saber quins detalls li treien la son mentre tornava a polir el conte que es diu *El Tim* abans de llegir-lo o després? Sigui com sigui, és un privilegi tenir entre mans les paraules exactes que Lucia Berlin escrivia sota un cocoter mentre maleïa l'excés de vanitat que, segons ella, li impedia convertir-se en una gran escriptora: sort que s'equivocava de mig a mig. ♦♦